

“Sen Kimsin.. !?”

Prof. Dr.-Ing. Şenel ERGİN

“Bugüne kadar yalnızca, 'Sen kimsin?' diye sorana ne cevap vereceğimi bilemedim.”

Halil Cibran, Aforizmalar, İlgi Kültür sanat Klasikleri Dizisi:08,
ISBN: 978-605-4977-87-1, 1. Baskı, İstanbul, 2017, s.63.

Aforizmalar kitabının çevirmeni Orhan Düz, kitaba yazdığı önsözde Halil Cibran'ı tanıtıyor: Cibran “ermişler ve peygamberler diyarı bir toprağın”, “uygarlığın beşiği ve üç büyük dinin yeşerip yaygınlaştığı bir toprağın” çocuğudur. Ünlü heykeltıraş Rodin de Cibran'ı “20. Yüzyılın Blake'i” diye tarif eder. Amerika'nın 28. Başkanı olan Woodrow Wilson'a göre de “O, Batı'yı kasıp kavuran ilk Doğulu fırtına” olmuştur. O bir Yakın Doğu'lu şair, yazar, filozof ve ressamdır; Arapça, İngilizce ve Fransızca konuşur ve yazar.

Cibran 1883 yılı başında Kuzey Lübnan'ın dağlık bir bölgesi olan Bişerri'de Hıristiyan Maruni Mezhebine bağlı bir ailede doğmuştur. O tarihte özerk idare statüsü tanınmış olan Lübnan; Suriye, Lübnan ve Filistin'i içeren Büyük Suriye'nin bir Türk Eyaleti'dir ve Osmanlı hâkimiyeti altındadır. Aile 1895'te ABD'ye göç ederek Boston'a yerleşir ve bundan sonra Cibran'ın düzenli olmayan öğretim yaşamı ve kıtalar ve ülkeler arası gidip gelmeleri başlayacaktır.

Orhan Düz'ün sözleriyle Cibran, “Hıristiyan olmasına karşın insanlığı bir bütün olarak düşünmüş, dinlerin evrensel özünü öne çıkarmış, Doğu ile Batı felsefelerinin güçlü bir sentezini yapmaya çalışmış ve çeşitli dinlere mensup toplulukların birarada yaşadığı ülkesi Lübnan'da Arap birliğini ateşli bir biçimde savunmuştur. Cibran, dinin, kişiyi özgürleştiren bir ruhsal yükseliş sistemi olarak algılanması gerektiğini ve dinsel hakikatin vicdan ve sezgiye dayanması gerektiğini savunur. ... İnsanın kendini bulması, kendi dünya görüşünü oluşturabilmesi için, kendine dayatılan bütün eğitim sistemlerinden, bütün kalıplaşmış geleneklerden kurtulması gerekir. Ancak o zaman insan kendini ve içindeki inancı bulabilir.” s.5

Düz'ün, Cibran'ı tanıtım için sıraladığı bu cümlelere karşı epey şey söyleyebilirim. Bu cümleler “güzel ve anlamlı şeyler söyler” gibi görünen ama içi boş olan ve dikkatli okunduğunda birbirleriyle çeliştiği, üzerinde fazla düşünmeden de görülen cümlelerdir.

Ama .. bunları örnek cümleler olarak bu yazıma almamın nedeni, Cibran'ın yazının başındaki ifadesinin temel nedenini oluşturan ruh durumunu yansıtıyor olmalarıdır. Cibran, zihninde netleştiremediği bütün o karmaşık düşünceleriyle, çoğunluğu tek dünyalı olan batı düşünürlerinden farklıdır; doğumunu ve ilk çocukluğunu yaşadığı toprakların etkisini varlığında / ontolojik yapısında taşır.

Ve “Sen kimsin?” sorusuna hemen kolayından cevap veremeyişinin nedeni varlığı üzerindeki bu duyumsama farklılığıdır, kendilik bilincidir.

Aslında bu soruya cevap vermek o kadar kolay da olmaz. Örneğin Yunan ya da Çin Felsefeleri'ni içselleştirmiş toplumsal sistemlerde bu soruya verilen cevaplar, insanların bu

sistemlere göre edinilmiş kimliklerine bağlı olarak değişir. Yani Aristoteles'in soyundan gelenlerle, Konfüçyüs'un soyundan gelenlerin benlik / kişilik anlayışları çok farklıdır ve "sen kimsin" sorusuna verecekleri cevap, kendi var oldukları bağlamların niteliksel özelliklerini yansıtan ifadeler olacaktır. Yani toplumsal sistemlerinde karşılıklı bağımlılık yönsemesini - Kolektivizm'i benimsemiş / içselleştirmiş ülkelerin insanlarıyla, toplumsal sistemlerinde bireyci yönsemeyi - bağımsızlık ilkesini benimsemiş / içselleştirmiş ülkelerin insanları "sen kimsin" sorusu karşısında aynı şeyleri düşünemezler. Bu durum istemden bağımsız seyreden fiili bir olgudur. Çinli, Japon ve Koreli bağlama son derece bağımlı olarak, soruya cevap verirken toplumsal rollerini merkeze alacaktır. Kendini rolleri üzerinden tanımlamaya çalışacak, ne yaptığını, diğerleriyle bağlantılarının ne olduğunu benlik tanımında netleştirecektir: "Ben'un arkadaşım, çocuğuyum, babasıyım. Şu işin şu kısmında şunu yapıyorum, iş arkadaşlarımla şöyle bir bağlantı içindeyim" gibi **ilişki merkezli bir kimlik / benlik tanımlaması** yapacaktır. Başta Amerikalılar olmak üzere batı insanı ise aynı soruya kendini diğerleri içinde daha görünür kılabilmek için bireysel farklılıklarını, biraz da abartarak, sıralayacaktır: "Şu okuldan mezunum, şunları yaptım ya da şunlara sahibim, tatillerimi şu şehir ya da ülkelerde şunları yaparak geçirmekten hoşlanırım" gibi **nesne merkezli bir kimlik / benlik tanımlaması** yapacaktır. Kendisinden soruyu bir bağlam içinde kalarak cevaplaması istendiğinde ise, "ben neysen oyum" ifadesi ile şaşkınlığını belirterek takılıp kalacaktır.¹

1980'li Yılların İhtilâl atmosferinde ve Kenan Evren'in Türk Üni.'lerini Yahudi / Mason Evreni'ne adım adım teslim ettiği yıllarda, biraz nefes alabilmek için Sokak'la ilgilenmeye başladığım yıllarda, Feminizm Öğretisi kapsamında varlık göstermeye başlayan kadınlardaki² kimlik bunalımı gördüğüm ilk sıkıntı idi. Çoğunun "Sen kimsin.." sorusuna net bir kimlik bilinci içinde verebilecekleri cevapları bulunmuyordu. İzleyen on yılı kadın kavramı üzerindeki dil bilincini artıracak yazılar yazarak yaşadım. Bu bana da çok iyi geldi.

Bu yazının konusuyla ilintili olduğu için, İzmir merkezli Cımbız Dergisi'nin, Haziran 1995 sayına yazdığım "**Kadın Dediğin Nedir ki..**" başlıklı yazımı aynen buraya alıyorum. Bu yazı o yıllardaki Şenel Ergin'in yazdığı bir yazıdır ve aynı konuyu bu gün çok daha farklı bir bağlama alarak yazardım. Bunun göz ardı edilmeden okunmasında yarar görmekteyim.

Kadın Dediğin Nedir ki..

"Başlığı okuyan sıradan bir kadın, büyük bir olasılıkla, soru biçimi üzerinde düşünmeden, soru sözcüğü olan 'ne' üzerinde yoğunlaşarak, kadının 'ne' olduğu üzerine tanımlamalar getirmeye çalışacaktır; ana'dır örneğin, eş'tir, üreten'dir, erkeğinin en büyük yardımcısı'dır.

¹ Bu konularla ilgilenenlere, Kültürel psikoloji alanında uluslararası gerçekleştirilen araştırmaları toplayarak güzel ve anlaşılır bir dille veren Richard E. Nisbett'in aşağıda künyesi verilen kitabının okunması iyi olurdu demek istiyorum.

Richard E. Nisbett, **Düşüncenin Coğrafyası** - Doğulular ile Batılılar nasıl -ve neden- birbirinden farklı düşünürler?, Varlık Yayınları, ISBN 975-434-280-6, İstanbul, 2005.

² Bu yıllarda Feminizm ve Yeşil / Ekoloji Öğretileriyle, İdeoloji'den sayılmadıkları için, İhtilâl Egemenleri ilgilenmiyorlardı. Seksenli ve doksanlı yıllar Türkiye'de bu konularda anılmaya değer bilgi, olgu ve olayların ortaya çıktığı yıllar olmuştur.

Yıllardır beni düşündüren, dahası hafiften iyiye sinirlendiren bir konu var. Kısa veya uzun aralıklarla görüştüğüm kadınlara ‘ne yapıyorsunuz’ veya ‘bu arada ne yaptınız’ diye sormuyorum. Onun yerine kısaca ‘nasılsınız’ diye soruyorum. Bu soruya beklenen yanıtlar geliyor. Yanılıp da ‘ne yapıyorsunuz’ diye sorduğumda, bu arada ‘koca’nın ne yaptığını, çocukların nasıl aşama kaydettiğini dinlemek zorunda kalmak canımı sıkıyor. Şimdiye kadar ‘iyi de, siz ne yaptınız’ diye üzerine basarak sormadımsa da bir gün sorarım diye ürküyorum. Kimliğini bu kerte hane halkı içinde eritmiş bir kadının yüzüne bakmak beni üzüyor.

Evinden dışarıya adım atarak ‘sosyal olan’, ‘insan içine çıkan’ kadının, yani kısaca, kabul günlerinde cinsiyetdaşlarıyla bir araya gelen kadının, ötekilerle iletişim kurma biçimi budur.

Kabul günlerinde kadınlar birbirlerini, birbirlerine ‘koca’nın üzerinden tanıştırlar.

‘Efendim, Doktor Necmi Bey’in Hanımı, Saadet Hanım.’

Biri doktor bir ‘koca’ya ‘karı’ olabilmekten, öbürü de ‘koca’sı doktor olan bir ‘karı’ ile arkadaş olabilmekten son derece mutlu ve memnundur. Veya ‘Bu akşam bize Müdür Beyler geliyor.’ Müdür Bey tek değil elbette, çoluk ve çocuğu ile gelecek; çoluk da şu bizim bildiğimiz kadın. Üstelik Müdür bey, ‘koca’nın amiri bile değil; belediyenin İmar Müdürü, olsun.

Şimdiye kadar kadına, ‘Siz Müdür Bey’le mi görüşüyorsunuz’ diye sormadımsa da, bir gün sorarım diye ürküyorum.

Eğer kabul günlerinde omuzu yıldızlı bir asker ‘karı’sı da varsa, toplumsal/kurumsal yapıdaki hiyerarşi odanızın ortasında oturuyor demektir. Bir ‘Albayın Hanımı’ ile bir ‘Başçavuşun Hanımı’ (kabul günlerinde nedense bu ikisinden çok bulunur) kocaların rütbelere uygun uzaklıkta oturur, birbirleriyle uygun ilgi ve nezakette konuşurlar. Kadınların duygu ve düşünceleri ‘Başçavuşun Hanımı’ndan çok ‘Albayın Hanımı’na endekslenmiştir. ‘Başçavuşun Hanımı’, kendisine saygı duyulduğu için, varsayalım, Ayşe Hanım iken, öteki kadın ‘Albayın Hanımı Ayşe Hanım’dır. Ayşe Hanım ise, her ‘Albayın Hanımı Ayşe Hanım’ sözünü duyduğunda, kocasının adının anılmaya degecek kadar kalın olmadığına için için üzülür.

Yukarıdaki başlığı ‘**kadın dediğin kimdir ki..**’ biçiminde atmış olsaydım.. acaba ne olurdu. Bu, yine büyük bir olasılıkla, sıradan bir kadın için yanıtlanması oldukça zor bir soru olurdu. Belki derin bir nefes alarak başını kaldıracak ve ne bilmek istediğinizi anlamak isteyen bir yüz ifadesiyle size, önadını ve kimin ‘karı’sı olduğunu söyleyecektir. ‘Ne’ sorusu üzerine sıralanan hızlı tanımlamalar, soru ‘kim’ olduğunda o kadar kolay bulunup/bilinip sıralanamazlar.

İşte Duygu Asena Grubu’nun çıkardığı ‘KİM’ Dergisi’nin kapağını her gördüğümde yukarıda yazdığım şeyler geçiyor kafamdan. (Dergi’nin içeriğine yönelik düşüncelerim saklıdır.) Duygu Asena Dergi’nin tanıtım ve duyurularında ‘Siz de bir Kim’siniz’ diyordu.

Konuşurken kulağı oldukça tırmalayan bir anlatım biçimi bu.

Ancak bu tümcede, kadının özne olduğu varsayılmaktadır. Bu varsayma varolma’ya dönüşünceye kadar da ‘Siz bir Kim’siniz’ anlatım biçimi kulakları tırmalamaya devam edebilir.

En basit dilbilgisi kuralıdır. Nesnelere söz konusu olunca ‘nedir’, öznelere söz konusu olunca da ‘kimdir’ sorusu sorulur.

Kimdir sorusuna yanıtlar hazır mı..”

Cımbız Dergisi, Haziran 1995

Şimdilerde “sosyal medya” denilen o şaşkın ortam hemen isteyen herkese kişisel beden ve gün içindeki yaşam akışının sakınmasız sergilenmesi üzerinden bir “kimlik” sağlıyor gibi görünerek, genç ruhlara sahte bir dinginlik veriyor. Ancak günlerin boşa geçtiğini anlamaları biraz zaman alacak ve pişmanlığın görüldüğü anda da, eminim “Evrensel Yahudi Akli” şaşkın ruhları teselli ve meşgul edecek yeni oyunları devreye sokacaktır. Bu anlamsız sürece engel olabilmek çok zor.. İmkânsız mı.. Elbette hayır.. Sadece öyle görünüyor.. Ama imkânsıza yakın zor görünüyor.. Zor olan da insanın kendi aklına sahip olabilmesidir, kalbinin sesini duymaya başlayabilmesidir..

Peki.. Siz.. başlık sorusuyla karşı karşıya kaldığınızda ne söylediniz..

Ben şöyle derdim..

Öncelikle dili ile zihnini kullanabilen bir insan dişisi ve kurgulanmış dünya toplumsal yaşamında Türk ve Müslüman kimliğinde bir bilimadamıyım. Hocalığım, birilerine akraba, dost, arkadaş olma durumlarım değişken niteliklidir, bunlar beni tanımlayacak yetkinlikte olamazlar.

Ve gök ile yer arasında var olan her şeyin berisinde ve ötesinde Allah’ın bir kuluyum.

Yani özetle başlıktaki sorunun bir tane cevabı vardır ve bu cevap tek doğru cevaptır: **“Allah’ın kuluyum.”** Bilmesini bilsek de bilmesek de dünyadaki tüm canlı varlığın soruya verebileceği **bütün zamanlar için değişmez tek doğru cevap budur..**

Bitti, nokta.

Aslında gerçekler bu kadar yalındır.. Sıradan herkesin bilebileceği kadar yalındır.. Uzun akademik araştırmaların sonunda görülebilen bilimsel gerçekler de, doğru cevaplar da böyledir. Açıklama karmaşıklaştığı, anlaşılabilir olmadığı oranda, doğruluk oranı azalmaya başlar. Bazen yeni terimlerle yeni kavramlaştırmaları gereksindirirler ama.. çoğunlukla yalın cümlelerle açıklanabilecek kadar sade sözcüklerle yetinirler ve insana “ben bunu şimdiye kadar nasıl düşünemedim” dedirtirler..

Bu yazı sizin için yeterli değilse, Kur’an’ı elinize alarak ağır ağır önce mealinden Türkçe ve başarabiliyorsanız orijinal dilinden ve elbette anlayarak okumanız gerekiyor.

Sizin “**KİM**” olduğunuzu O’ndan daha yetkin bir dille anlatacak başka bir güç bulunmuyor..